LEEUWARDER COURANT
11 augustus 2017, pag. 24

IT MOAISTE FAN FRYLÂN

‘De originaliteit is de grote kracht’

De verkiezing tot It moaiste fan Fryslân is volop gaande. De Friese bevolking selecteerde dit voorjaar de tien mooiste gebouwen en plekken van de provincie. Op de website itmoaistefan.frl kan nu worden gestemd op deze tien, zodat een top 3 overblijft. De *LC* bezoekt de tien mooiste objecten. Vandaag deel 2: het Eise Eisinga Planetarium.

Jenny Schoute over het Planetarium: ,,Dit is een fenomeen. Wie nog niet geweest is, moet gewoon komen.'' FOTO HOGE NOORDEN/JAAP SCHAAF

MARIA DEL GROSSO

Ze snelt door de gangen en kamers van het Planetarium alsof het haar eigen huis is. Bestuurslid Jenny Schoute wordt alleen geremd door de vele bezoekers die de smalle gangen bevolken. Het zijn hoogtijdagen voor het Franeker museum, naast Nederlands en Fries klinkt er Engels en Duits door de eeuwenoude panden.

Niet alleen toeristen weten het Planetarium te waarderen, ook de Friezen zelf, bleek bij de verkiezing van deze krant. Uit honderd geselecteerde objecten eindigde het woonhuis van Eise Eisinga, dat van 1736 dateert, als eerste in de categorie Fries erfgoed.

De stemmers hebben dan vooral het oorspronkelijke woonhuis van wolkammer en amateur-astronoom Eise Eisinga (1744-1828) op het oog, denkt Schoute, die namens het bestuur ook deel uitmaakt van de Stichting Vrienden van het Planetarium. In dat woonhuis bouwde Eisinga zijn planetarium tussen 1774 en 1781. Het pand is nu eigendom van de gemeente Franekeradeel. Het museum beslaat daarnaast nog twee panden: een huis dat eigendom is van de Vereniging Hendrick de Keyser en het laatst aangekochte bakkerspand dat eigendom is van het Planetarium.

Het oudste gedeelte, inclusief het interieur, is al die jaren helemaal intact gebleven. ,,Dat is onze kracht'', zegt Schoute, ,,die authenticiteit, alles is volledig origineel.'' Als je haar vraagt wat ze het mooist vindt, dan noemt ze de opkamer. Als je daar binnenkomt, is het alsof Eisinga nog in zijn kantoor aan het werk is.

De grondlegger van het schaalmodel van het zonnestelsel dat door raderen wordt aangestuurd, maakte het zijn opvolgers makkelijk. ,,Hij legde alles vast en schreef voor zijn kinderen een handleiding over het onderhoud.'' Bij de eerste grote onderhoudsbeurt legde het Planetarium ook nog eens vast wat er allemaal moet gebeuren.

‘Je wordt verplicht door de ogen van een ander naar je museum te kijken’

Door de jaren heen is het verhaal van Eisinga en zijn planetarium aan de bezoekers verteld. Tegenwoordig zijn dat er meer dan 50.000 per jaar. Sinds het museum voorgedragen is voor de Werelderfgoedlijst van Unesco is het noodzaak gebleken deze verhalen ook nauwkeurig vast te leggen. Het Planetarium had graag in 2018 de status van Werelderfgoed willen hebben, maar kreeg in 2015 van minister Jet Bussemaker te horen dat de aanvraag beter onderbouwd moet worden. Daardoor kan de status niet eerder dan in 2021 worden gehaald.

,,We waren hevig teleurgesteld, maar hebben er ook lering uit getrokken'', zegt Schoute. Wetenschappers kregen betaalde opdrachten om de bijzonderheden van het planetarium vast te leggen en de medewerkers en vrijwilligers gingen zelf ook hard aan het werk.

,,*A hell of a job*'', typeert Schoute de klus. Zelf zette ze alle oude gastenboeken in de computer. ,,Je wordt verplicht met de ogen van een ander naar je eigen schatten te kijken.''

Vanwege al die aanwezige schatten kocht het Planetarium in 2015 het naastgelegen bakkerspand. Het mag dan niet tot het originele planetarium behoren, de aankoop was hard nodig, stelt Schoute. In het pand kwamen de entree, de museumwinkel, het kantoor en horeca. Daardoor kwamen in de oude panden ruimtes vrij om alle instrumenten tentoon te stellen en de ruimtes meer educatief te maken.

Dat het Planetarium nu meedingt naar de titel Moaiste fan Fryslân is in Franeker met vreugde ontvangen. ,,Dat werkt ook weer mee voor onze aanvraag van Werelderfgoedstatus. Het toont aan dat er draagvlak is voor dit museum.''

Schoute heeft zich altijd al als ambassadeur opgesteld, al vanaf dat ze vanuit Rotterdam in het ‘kleine stadje’ kwam wonen. ,,Ik vond het Planetarium direct al geweldig. Het is een fenomeen. Iedereen uit het Westen die bij ons komt, neem ik ermee naartoe. Want wie nog niet geweest is, die moet dit wetenschappelijke kunstwerk gaan zien.''